

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

Mali ISTRANIN

GOD. XI

RUJAN 1939

BROJ 1

Mala pošta

OPROSTITE NA ZAKAŠNENJU!

Prvi broj »MALOG ISTRANINA« izlazi evo u ovoj školskoj godini s malim zakašnjenjem.

Poput mnogih drugih morao je i naš urednik u vojsku, na vojnu vježbu odakle se istom sada vratio. Uslijed toga nije stigao da list na vrijeme uredi, tiska i odpošalje svojim malim i velikim prijateljima, koji su ga uzalud čekali iz dana u dan.

Kako se je, dakle, to zakašnjenje dogodilo bez njegove krivnje, uslijed »više sile«, nadamo se da će nam čitatelji to zakašnjenje oprostiti.

* * *

45 GODINA KNJIŽEVNOG RADA NAŠEG SURADNIKA GOSPODINA

BOGUMILA TONI-a

Ovih dana navršio je naš vrli prijatelj i stari suradnik, gosp. Bogumil Toni, umirovljeni školski ravnatelj u Samoboru, 45 godina svoga književnog rada. Bogumil Toni je jedan od najboljih hrvatskih omladinskih pisaca. Njegove pjesme i priče razveseljuju i oplemenjuju evo već punih 45 godina mlada srca. Naš je list oduvijek bio njegovim miljenikom, još u danima kad je izlazio u Opatiji prije 30 godina, u onoj našoj divnoj sunčanoj Istri. Bogumil Toni ostao mu je suradnikom i danas. I kao što su nas i naše oce razveseljavale i odgajale njegove lijepe pjesme i priče tako evo odgajaju i razveseljuju danas i našu djecu ovdje u Hrvatskoj, u progonstvu. Čestitom rodoljubi i vrlom suradniku povodom 45-godišnjice njegovog plodnog književnog rada, naše uredništvo, zajedno sa svim našim čitateljima, najsrdačnije čestita i želi mu da bi još dugi niz godina, vedar i krepak s nama surađivao. Živio!

* * *

Jelka Šišinački, Caprag. — Poslali smo Vam 10 komada! Hvala na trudu!

Nikola Petroša, Brgulje-Molat. — Prilažemo čekovnu uplatnicu. Drago nam je, što s tolikim veseljem očekuješ naš list.

Štefa Živoder, Križevci. — Vi ste nam zaista vjerni i usrdna Vam hvala! Šaljemo 43 komada.

Petar Prodan, Brod n/S. — Nastoj da se broj naših prijatelja ni u ovoj godini ne smanji. Mi ćemo se pak trsiti, da budu gradivom zadovoljni. Zdravo!

MALI ISTRANIN

GOD. XI

RUJAN ŠK. GOD. 1939/40

BR. 1

Djeca

Sigurno je mnogi od vas već čuo za ulicu u Zagrebu, koja nosi ime velikog hrvatskog povjesničara Vjekoslava Klaića. Danas je to lijepa, široka i asfaltirana ulica, u kojoj se s jedne i s druge strane dižu veličanstvene trokatnice krasne školske zgrade i divno uređena školska igrališta.

Do pred nekoliko godina cijeli se taj kraj zvao »Cigлана«, jer su nekada ovdje bile ciglane. Djeca iz drugih dijelova grada zvala su Ciglanu porugljivo »ciganska varoš«, ali su se svejedno najradije dolazila igrati baš u tu »cigansku varoš«. Polje je bilo prekrasno, prostora dosta, pa se je tu moglo i trčati i skakati i natjeravati kakvu iz starih krpa sašivenu nogometnu loptu. Cijelo poslije podne odzvanjala je Ciglanom krika i vika, vedri smijeh, a ponekad i plač veselih i bezbrižnih dječaka.

Jednoga dana upao je u tu čudnu i veselu gužvu neki dotad nepoznati dječak. Zvao se Mirko, a stanovao je na Kazališnom trgu, u potkrovlju jedne velike kuće sam sa majkom. Često je gledao sa svog tavanskog prozora objesnu i veselu igru dječaka na Ciglani i živo je želio da im se pridruži, ali majka u brizi za njega nije ga puštala, bojeći se da mu se među onim objesnim i, skoro bih rekao, divljim, dječacima ne bi štogod dogodilo. No videći ga, kako čeznutljivo promatra onu objesnu i veselu dječurliju reče mu: »Pođi, ali pazi da te koji ne udari«, a on strugne niza stepenice ko zec i nađe se uskoro među djecom.

Isprva su ga gledali nepovjerljivo sa svih strana i upravili mu tisuću pitanja: gdje stanuje, ima li kakvog starijeg brata (to je vrlo važno!), ima li oca, majku, u koju školu ide, kakva je učiteljica i još mnogo, mnogo toga. A on im je ispričao sve, što je o sebi znao. Rodom je iz Istre, došao je u Zagreb s ocem i majkom prije dvije godine, odmah nakon što je Italija zaposjela Istru, došao je da bude među svojom hrvatskom braćom i da može ići u hrvatske škole, kojih dolje više nema. Međutim mu je lani otac umro i sada je sam s majkom, a stanuje na tavanu na Kazališnom trgu. Uskoro su se okupili oko njega i drugi neki dječaci, čiji su očevi također došli ovamo iz Istre. Mnogi drugi dječaci, koji iako nisu bili iz njegovog kraja pridružili im se, jer su stanovali u njihovoj blizini, pa su čuli o Istri i zavoljeli je, i tako je stvorena na Ciglani nova skupina, skupina »Istra«. — S druge strane postojale su ovdje i druge skupine kao: »Ilica« — »Cigлана« — »Radnički dol« — »Lika« i još neke. Te su skupine znale zametnuti ponekad međusobno takove bitke, da se je sve prašilo. A da su učesnici više puta odnijeli kući i po koju kvrgu na glavi nije potrebno posebno spominjati. Pojedine su skupine imale i

svoje zastave, sašivene iz kojekakvih raznobojnih krpa, imale su i trubljače i bubnjare, pa se na polasku u boj trubilo i bubnjalo, da su zaista mnogim susjedima od te silne galame skoro popucali bubnjići u uhu.

I ma kako žestoki protivnici bili u bitci, kad bi se bitke svršile svi su oni bili međusobno tako dobri prijatelji i išli kući veselo i srdačno čavrljajući, kao da se baš ništa među njima nije dogodilo. Sve kvрге, sve bubotke, spominjalo se kasnije sa smijehom.

Mirko je postao, sve nehotice, vođom »Istrana«. — Svi su ga zavoljeli, a on je bio ponosan na svoju četuu.

Jedan je jedini bio, koji ga nekako nije volio. Bio je to vođa »Ličana«, neki visoki i krupni dječak imenom Dane. Nije bio loš, nego je imao svoje muhe. Htio je, da svi cijene i dive se njegovoj »Lici«. A mora se priznati, bili su u njoj okupljeni momci od oka sve neki dugonje. Dane bi često znao pograbiti kojeg »Iličara« ili »Ciglanara« i stisnuti

ga svojim dugim rukama, ko kliještima. Ne bi ga pustio, dok jadnik ne bi viknuo :»Živjela Lika«, a Dane bi se onda vedro nasmiješio. Volio je on svoju Liku i ponosio se njome.

Jednoga dana, našavši se na samu s Mirkom, ukliješti ga svojim dugim rukama i pritisne ga o zid: »Reci: dolje Istra — živjela Lika!«

— Nikada! — istisne kroz zube Mirko.

— Držat ću te tako cijelu noć, ko na križ pribijena — prijetio je Dane.

Mirko je stiskao zube, ruke su ga boljele, ali se nije dao. Čuvao je on časno ime svoje skupine. Ako Dane voli svoju Liku, voli bome i on svoju Istru.

— Nikada, čuješ li Likoto, nikada! škripio je nemoćno zubima.

— Ako reče živjela Lika, dolje Istra! dat ću ti tri svijetla vojnička dugmeta, počeo je Dane blaže.

— Ne ću!

— Dat ću ti još i ove tri krasne staklene »špekule«, obećavao je Dane i pokazao mu svijetle gumbe i blještave špekule.

Mirko je dugo čeznutljivo gledao te krasne stvarce, ali preko njegovih usana pređe samo riječ:

— Ne, ne...

A zatim nastavi odlučno:

— Ne ću! Udri me, ubi me, ali imena naše skupine, boju naše zastave ne ću nikad okaljati.

— Reci, inače... rasrdio se Dane i sav poervenio u licu.

— Što inače...?

U tom času Dane se zaboravio, dignuo ruku i njegova jaka medveda šapa spusti se svom snagom na Mirkovu glavu.

Nakon toga Dane pobježe što su ga noge nosile. Bježao je kući, iako je znao da ga Mirko ne će progoniti. Sree mu je udaralo u grudima. Osjećao je da je učinio nešto što ne bi bio smio učiniti. Kod kuće je zlo večerao. Bio je nekako nemiran, pa ga je otac dvaput ćušnuo. Te dvije ćuške veselile su ga. Osjećao ih je kao neko olakšanje savjesti. Noću je loše spavao, pa se dva ili tri puta probudio. Plakao je.

*

Mirka nije bilo cijeli tjedan na Ciglani. Dječaci su pitali gdje je, no nitko im nije znao kazati. I Dane je oprezno raspitkivao svaki dan i ćudio se kako da više ne dolazi među njih. Osjećao se je krivcem i pekla ga je savjest.

Jednoga dana donio je netko glas, da Mirko leži u bolnici. Pošao je bio na Savu, kupao se, a bilo je hladno, pa se prehladio i dobio upalu pluća. Odnijeli su ga u bolnicu ćasnih sestara na Vinogradskoj cesti.

Svi su bili iznenaćeni. Danu je nešto ujelo za sree. Onaj udarac po glavi Mirkovoj još ga je uvijek bolio. Ljuto se je kajao zbog tog svog ćina i sve mu se ćinilo kao da je jadni Mirko morao u bolnicu, ne zbog upale pluća, nego zbog njegovog kobnog udarca po glavi.

Neka starija žena, koja je stanovala u istoj kući u kojoj i Mirko, prolazeći jednog dana mimo Ciglane reće dječacima:

— Jeste li već bili u bolnici kod Mirka?

Djeca su se zaćudila. Ne, nitko od njih nije nikad bio u bolnici. Nije im stoga ni palo na pamet da bi sada pošli tamo. Uostalom tamo je mnogo soba, mnogo bolesnika, pa kako bi mogli naći Mirka.

— Ja bih išao, ali ne znam da li bih ga našao — protisne plašljivo Dane.

— O, zato je najlakše, ja ću te odvesti — reće žena. — I onako Mirko uvijek pita za vas, pa će mu biti drago ako doće koji od vas da ga posjeti. Hajde, doći, ja baš sada idem tamo.

— Pa zar uistinu umire? plašljivo će Dane.

— Zlo mu je, vrlo zlo... zamišljeno će žena.

— Idem s Vama! odlučno će Dane i poće s njom.

Na ulazu u bolnicu bilo je mnogo ljudi, koji su se svi ćurili, da ćim prije uđu. Dani se prićinilo, kao da svi ti ljudi idu u posjete baš

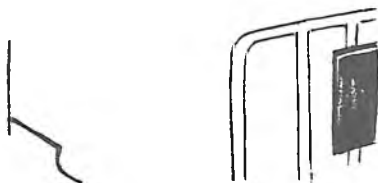
Mirku i bilo mu je ugodno pri duši. Za njega je u cijeloj toj bolnici postojao samo on, njegov bolesni drug, Mirko.

Udoše u neku veliku dvoranu. Sve je bilo bijelo. Čitav red kreveta, bijelih ko snijeg nanizao se uz zid. Dolje u kutu, kraj prozora ležao je Mirko. Sićušna, blijeda i mršava glavica virila je ispod plahta i gubila se u jastuku. Kovrčava kosa bila je razbarušena. Kraj kreveta stajala je Mirkova majka s nekim gospodinom i plakala.

Dane stane uz krevet i ne reče ništa. Nešto ga je stisnulo u grlu i nije mogao progovoriti ni riječi.

Mirko ga je opazio. Tanka njegova ruka pod plahtom se je ganula. Vidjelo se: htio je da digne i pruži mu ruku, ali nije mogao. Bio je preslab. Okrenuo je glavu. Dane je razumio da ga zove k sebi i približi se sasvim k njemu.

Mirkova majka i susjed okrenuli su se i nešto šaptali.

Dane i Mirko su se gledali. Ništa nijesu govorili, ali se vidjelo da se razumiju. Iz Daninih očiju otkotrljaju se dvije suze. Mirko je razumio, da ga Dane moli: »Oprosti mi«, pa mu se nasmiješi. Njegove se oči zakrijesile i kao da govore: »ne — ne — ja sam ti već davno sve oprostio i sve zaboravio... a sada sam evo vidiš ovdje bolestan.«

Dane se prigne sasvim blizu do Mirkove glave i prošapta:

»Dolje moja Lika — živjela Tvoja Istra!«

Ali bolesni se dječak na to trgne i jedva čujno slabim glasom protisne:

— Ne, ne, Dane: živjela Tvoja Lika i živjela moja Istra! — Više nije mogao. Počeo je kašljati... Dvije žene se uznemire. Ali ih on nije gledao. Njegove su oči gledale u Danu. Dane je gledao u njega. Bez riječi razgovarali su očima. I razumjeli se.

A kad je kasnije, nakon skoro mjesec dana, Mirko ozdravio i vratio se opet na Ciglanu, postali su on i Dane najbolji i nerazdruživi prijatelji.

— Lika je pružila ruku Istri preko Velebita — šalili se ljudi gledajući vjerne drugove.

Ernest Radetić

Rujan

Ide rujan, rujna lica,
Na noge se tko je mlad.
U živici žubor ptica,
Dozorio vinograd.

S brijega zove pudar stari,
Hajd' u goste k njemu svi!
Sreća mu se s lica žari,
Krupni vise grozdovi.
Požutjele dunje ranke,
Jabuke su stignule.

Slatke kruške karavanke
Do zemlje se prignule.
Na orahe jurišaju
Dugi štapi lipovi.
Kukuruzi ćeretaju
Ko puške im klipovi.

Pjesma vedra na sve strane
Već se zorom ori svud.
Bog je prošlo niz poljane
Blagoslovio naš trud.

Gabrijel Cvitan

Istina i laž

Priča mi Jurićev barba, da je uhvatio jučer našeg Jurića u laži, ali Jurić nije htio da to priznade i govorio barbi: — Ja sam dijete, a djeca govore uvijek istinu.

Kad je to kazao, navalio — govori mi Jurićev ujak — na mene i drobio:

— A što je pak do tebe, barba, ja znam ti ne govoriš uvijek istinu.

— Ja se naljutih na Jurića — priča mi dalje barba — i pitam ga:

— Ko ti je to kazao? Ja, sinko, govorim uvijek istinu!

A on: — Moj dragi barba, ako ti govoriš uvijek istinu, onda ti moram reći da si budala.

— Što veliš ti, tepče — planuh ja. A on mi odgovori sasama mirno:

— Poslovia veli, da: djeca i budale govore uvijek istinu!

Barba Rike

Smreka*)

Kad je zaduvala prva bura — hladan vjetar, koji je dolazio sa sjevera, tamo sa Velebita i prešao preko Kvarnera i Učke — lišće je opalo s grana, a zelenile su se još samo smreke. Suho hrastovo lišće, koje se je držalo kao da prkosi smrekinim zelenim iglicama, kidala je i rušila bura svakog dana i kupila ga u gomile negdje u zavjetrini. Vrijedna djeca dolazila su, skupljala ga i nosila za stelju ovčicama i govedima. Smreke, kao da prkose, bile su čitavu zimu zelene, a bilo ih je mnogo, ponajviše po kamenitim predjelima. Njihovo oštro, igličasto lišće, nije mogla ni bura da slomi. Na njima je bilo mnogo crvenih boba, koje su bile gladnim ptičicama, osobito drozdovima jedina hrana i zato su se oni došavši tamo iz dalekih sjevernih zemalja kupili po smrekama i oko njih i hranili se sočnim bobicama, koje su visjele zrele i rumene kao da kažu gladnim i promrzlim ptičicama: uzmite nas, nahranite se, progurajte nekako zimu i sretni se vratite u vaš zavičaj u daleke sjeverne zemlje. I drozdovi su ih jeli bez milosti. Mnoga djeca i pastiri pravili su pod smrekama »labure« (kamene ploče) nanijevši pod njih pregršt zrelih boba. Mnogi se jedan drozak prevario i umjesto da se nahrani ukusnim bobama našao pod pločama smrt prevalivši toliki put da se prehrani i da progura zimu. Smreke tome nisu bile krive. Njihove zrele bobice kupili su često i ljudi u mom kraju, čistili ih od igličastog lišća, sasuli u bačvu i zatim nalili odozgo vode. Poslije par sedmica bilo je ispod boba fino resko piće »šmrikovica«, koga su mnogi rado pili i za koga se tvrdilo da je vrlo zdravo. Na nekim ograđenim i čuvanim mjestima narasle bi smreke i po par metara u vis, ali obično su bile niske. Stoka nije htjela jesti smrekovo lišće, jer je oštro. U mnogim predjelima činile su smreke zimi kad je sve bilo suho, posebnu sliku svojim rumenim bobama i mnogobrojnim gostima pticama iz sjevernih zemalja. Pastiri se kraj njih stišću kad je oštra zima ili kad pada kiša uvukavši se pod njih u svojim debelim kaputima od domaće vune, a one su ih bole, ali su ih opet rado primale pod svoje okrilje kao i one gladne ptičice sa sjevera...

Prikodražan

*) Smreka je jedna vrst crnogorice, niska kvrgava rasta s oštrim ko iglice bodljikavim lišćem. Po Istri i primorskom kršu ima je mnogo. Njezinim plodom, sitnim borovicama, hrane se zimi ptice. Od tog zrnja pravi se izvrsna rakija borovička.

Želja

Na drvu se kruške zlate.
Pod njima se djeca jate.
Na prste se dižu, dižu,
Al krušaka ne dosižu.
Penjati se ne umiju,
Kocem klatit ih ne smiju,

A u srcu želja pusta:
»Oh, da je osladit usta!«...
Pa željicu da utole
Pobožno i smjerno mole:
»Duni, vjetre, stresu granu,
Da bar dvije kruške panu!«

Šime Fučić

Još o točkama i zarezima

Mnogi, koji ne idu u školu drže, da je u školi lijepo. Mnogi đaci opet ljute se na školu, jer da se tamo od njih traži da nauče toliko stvari, koje im nikada u životu ne će biti od potrebe. Među takve nepotrebne stvarčice ubrajaju neki đaci i točku i zarez. Kada im školske zadaće izgledaju kao crveno more od mnogih učiteljevih ispravaka, oni se ljute i kažu da su učitelji izmislili točke i zarez samo zato, da njih muče. Mi nijesmo toga mišljenja. Dokazat ćemo, kako je vrlo važno i potrebno da đaci znadu, kamo se meće točka, a kamo zarez.

U jednoj školi zadao je učitelj đacima zadaću, da opišu zimske dane. Jedan đak napisao je zadaću ovako:

Zimski dani

»Snijeg pada po krovovima. Đaci se sanjkaju po bregovima. Toplo je u kućama u kojima gori vatra. Mala djeca nabacuju se snijegom u dvorištu. Marljivi učenici pišu zadaće u kući. Sunce ponekad zasvijetli na nebu. Ljudi hodaju po sniježnim ulicama. Mala djeca leže u toploj kolijevci. Komadići leda vise s krovova. Ljudi sve to gledaju i čekaju na proljeće.«

Učitelj je pročitao ovu zadaću i izjavio je da je prilično dobra. Jurić koji sam nije znao napisati zadaću odlučio je da prepíše ovu zadaću i prepisao ju je točno od riječi do riječi, ali da učitelj ne opazi da ju je od svoga druga prepisao on je izmijenio točke i zareze. A evo kako je izgledala Jurićeva zadaća:

Zimski dani

»Snijeg pada. Po krovovima đaci se sanjkaju.. Po bregovima toplo je. U kućama, u kojima gori vatra mala djeca nabacuju se snijegom. U dvorištu mali učenici pišu zadaće. U kući sunce ponekad zasvijetli. Na nebu ljudi hodaju. Po sniježnim ulicama mala djeca leže. U toploj kolijevci komadići leda vise. S krovova ljudi sve to gledaju i čekaju na proljeće.«

Učitelj je, naravno, čitajući tolike bedastoće, odrapio Juriću propisni drugi red. Pa kako to? reći će koji mali mudrijaš. Ta Jurić je točno od riječi do riječi prepisao zadaću svoga druga koju je učitelj ocijenio kao dobru. Eh, da, ali Jurić je krivo pometao točke. I jeste li vidjeli kako se cijeli smisao zadaće izmijenio i iz nje se izlegao čitavi ričet.

A sada da vidimo još jednu Jurićevu zadaću. Perić, koji je dobar đak opisao je šetnju u prirodi ovako:

Šetnja u prirodi

»Prije nego što sam pošao na šetnju lijepo sam se obukao: metnuo sam novu kapu, na noge obukao sam čvrste cipele, na ruke rukavice, preko ramena kaput, na oči pak naočale, jer sam kratkovidan. Vidio sam s kolikom brzinom juri auto, po jezeru brod, po nebu aeroplan. Vidio sam i rodu u močvari. Imala je duge noge, na leđima krila, na trbuhu bijelo perje, u kljunu bila joj je žaba, na repu imala je crno perje.«

Naš nesretni Jurić prepisao je i ovu zadaću, samo što je i ovdje krivo pometao zareze. I evo kako je sada izgledala ta ista zadaća u Jurićevom prepisu:

Šetnja u prirodi

»Prije nego što sam pošao u šetnju lijepo sam se obukao: metnuo sam novu kapu na noge, obukao sam čvrste cipele na ruke, rukavice preko ramena, kaput na oči, pak naočale, jer sam kratkovidan. Vidio sam s kolikom brzinom juri auto po

jezeru, brod po nebu, aeroplan. Vidio sam i rodu u močvari. Imala je duge noge na leđima, krila na trbuhu, bijelo perje u kljunu, bila joj je žaba na repu, imala je crno perje.»

Eto, dragi moji mali prijatelji, kakove sve besmislice mogu nastati, ako se točke i zarezi ne pomeću na pravo mjesto.

Pazite dakle u buduće uvijek na to, da ne biste na koncu i vi nastradali kao ovaj naš nevoljni mudrijaš Jurić.

Kovač

Nas je kovač vrijedan čovjek,
ne boji se teška bata,
već od zore radi marno
i do kasnog često sata.

Nas ne smeta male ništa
kada kovač pokuckava,
kad on zorom radi stane,
svaki od nas jošte spava.

Ali djed naš — on ne treba
da satove broji noćne;
on se samo po tom ravna
kada kovač kovat počne!

BOGUMIL TONI

Kasna jesen

Kiša pada neprestano,
A magla se gusta vuče,
Gdje-gdje tamo na pašnjaku
Čuje se da krava muče.

Tamo jedan pastir stoji,
Vrijedno svoje blago čuva,
I usprkos sitnoj kiši
Veselo u frulu duva.

Zima mu je, ali što će
Svoje blago čuvat mora,
Svaki čovjek u životu
Ima muke i napora.

Već odavno voća nema
I davno je berba prošla,
A sada je nenadano
Kasna jesen k nama došla.

Marko Mirosav

KLOK i JOŽIĆ

Dragi gospodine uredniče!

Kad primite ovo naše pismo molimo Vas, da u prvom redu potražite zemljovidnu kartu, da biste se znali snaći. Mi smo još uvijek u Africi. Potražite izvore Nila, pa ćete duboko u unutrašnjosti naići na jedno od nebrojenih malih gorskih jezera, koje se zove Albertovo jezero, a nalazi se baš na tromeđi: na granici Belgijskog Konga, engleske kolonije Uganda i englesko-egipatskog Sudana. Jezero je krasno, leži 617 metara visoko, neposredno pod jednom ogromnom planinom nazvanom Stunsoro, koja je 5119 metara visoka. Uslijed toga, premda se nalazimo skoro na Ekvatoru, vrućina nije ipak tako strašna, kaošto je inače u drugim krajevima Afrike, na istoj geografskoj širini.

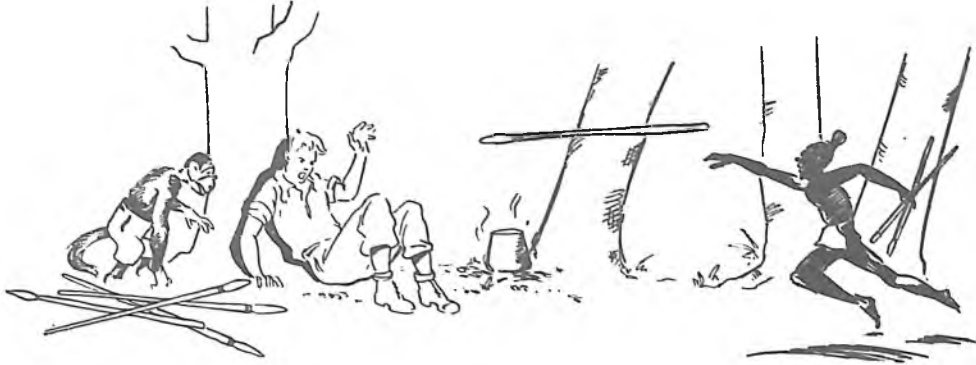
Dok smo amo došli mnogo smo prepatili, no hvala mome divnom Klocku, koji se je ovdje izvrsno snašao, jer mu je ovdje domovina, mi smo se iz svake pustolovine lijepo izvukli. Tako nam se baš i jučer dogodila neobična jedna pustolovina.

Probijamo se mi kroz pokrajinu Unjolo, držeći se neprestano rijeke Nila, kome jedna grana ovdje izvire i uputismo se prema gradu Foweira. Odanle smo htjeli niz vodu do grada Wadelai-a, pa da ćemo dalje kroz Sudan u Egipat i kući, jer nam je već svega dosta. Zalutali smo. Ta kako i ne bi: nema ovdje ni staze ni puta, šuma i šikara, strašna gusta prašuma, prepuna zmijsa i zvijeri, zapliće te na svakom koraku povijušama, koje ti na očigled rastu i zatvaraju put. Držali smo se rijeke, a izbjegavali smo crnačka sela. Bože moj, ljudi su divlji i pakosni, pa bi moglo svega biti, a mi baš nismo voljni, da završimo u kotlu kakvog crnačkog plemena. A bome ni moj drug Klok nije bio oduševljen pomišlju da bi se iz njegove rutave kože napravilo crnački bubanj.

Moram priznati, da je Klok moj zaista nenadoknadiivi drug. Koliko li me je puta spasio iz nevolje. Kad smo prolazili kroz guštare, on je tako spretno probijao put i naišao na pravu stazu, da je bilo pravo čudo.

A kad bi negdje šušnula zmija ili druga kakva opasna zvjerka, on bi ju takvom brzinom odalamio toljagom po glavi, još prije nego što sam ja dospio da uopće dohvatim revolver, da je bila milina.

Nakon nekoliko dana lutanja dođosmo na neku čistinu. Odlučili smo da se ovdje utaborimo, prespavamo i odmorimo.

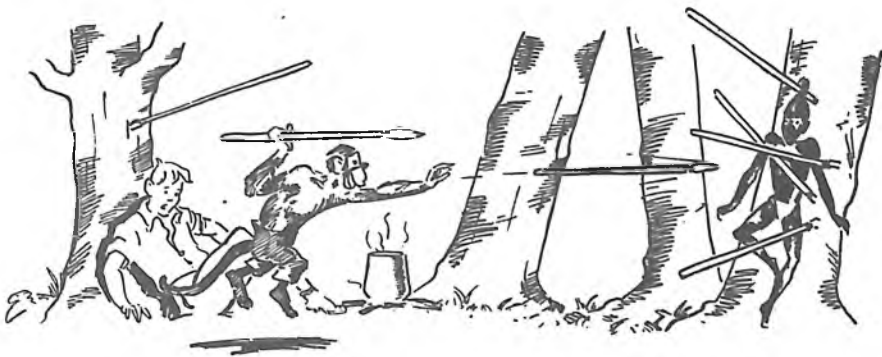

Bilo je pred večer. Odnekale iz daljine pirio je ugodan hladan vjetrić. Klok je stao njuškati, a onda mi dade znak da negdje u blizini mora biti nekakva velika voda.

Ja sam, sav iscrpljen, legao na travu i naslonio se na jedno stablo, a Klok se čučnuo do mene.

Najednom začujemo pucketanje granja. Iz nedaleke guštare proviri divlja crnačka glava, sva očiššana, tek joj na sredini glave bio dugi čupe-rak, kao nekakav perčin. Velika usta s dvije široke crvene usne, među kojima se bijelili jaki zubi, raširila se u zloban posmjeh. I prije nego što sam se uspio dignuti, već sam bio zasut kišom koplja.

Crnac je htio, prije nego što me nabije na koplje, da mi pokaže svoju majstoriju. Stao je strelovitom brzinom bacati koplja oko mene i moje glave. Koplja su letjela oko mene, a ja se nijesam usudio ni maknuti s mjesta, bojeći se da me koje ne probode i ne pribije uz stablo. Tako je iznenada to došlo da nijesam uopće ni stigao da pucam.

Moj Klok sklonuo se iza stabla i promatrao tu divljačku igru, koja je mene trebala stajati glave.

Ali mudar kaošto je uvijek ubrzo se je snašao. Iznenada skoči iza stabla, dohvati pobacana koplja, iskesi zube, izda iz sebe nekoliko čudnih

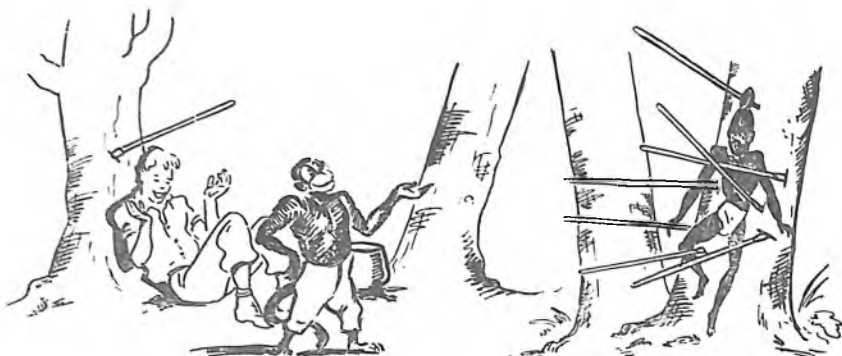
glasova i urlika i da si ga vidio: koplja su stala frecati natrag prema crncu, a ma baš kao da ih kakav mitraljez izbacuje.

Crnačka ljudeškara prepala se i zadrhtala. Imala je i zašto. Moj Klok je, razbješnjen, nakostrušene dlake izgledao ko sam đavo. A koplja je bacao majstorski kao kakav cirkuski artista. Na milimetar točno zabadala su se koplja u stablo iza crnea, koji je sav se tresući stajao razrogačenih očiju. A kad je bilo dosta, uzme Klok još i zadnje koplje pa ga majstorskom vještinom baci ravno u perčin crnčev i pribije ga takvom snagom o stablo, da je iznenađeni divljak visio kao osušena šunka .

Ja se dignem i stresem Klok u desnu šapu.

— Baš ti hvala — rekoh mu — što si me spasio. Da ne bje tebe, ova bi me crnačka budala nabila na koplje ko hrušta. — A Klok se kesio, jer me je razumio.

Nijesam htio prolijevati krv. Uzmem korbač i ošinem par puta divljaka po debelom mesu, a Klok dohvati svoju toljagu, kojom je po šumi mlatio zvjerad, pa ga i on pošteno nekoliko puta odalami, da su mu se poznale debele masnice. Kopljem mu odsječe perčin — što je za crnačkog ratnika najveća sramota — i potjera ga u šumu. Da ste vidjeli, kako je divljak potprašio tabane. Toga bome neće više biti volja da na nas napada.

Nijesmo se dulje htjeli ovdje zadržati. Krenuli smo dalje. Nijesmo napravili ni stotinjak koraka, kad li ugledamo dugačku bijelu i blistavu crtu pod nama. Bile su to solane na Albertovu jezeru. Spustismo se prema jezeru. Gazili smo po bijeloj prašini, koja nam je izgrizala grla i oči. Bila je to kamena sol, koje ovdje ima u velikoj količini. Dolje u jednom zalivu dimio se brod. Pročitam natpis: »Khedive«. Da ste vidjeli naše iznenađenje. Kad smo stigli do broda jedan nas je stari bradati gospodin pozdravio hrvatskim jezikom.

— Poznam ja vas — rekao je — i znam da lunjate ovuda nekud po Africi. Čim sam vas ugledao prepoznao sam vas po slici. Znao sam odmah to su moji zemljaci: Jožić i Klok. —

Bio sam jako iznenađen. Znae li tko je to bio? Hrvatski misionar velečasni otac Mlakić, koji ovdje među Šiluk crncima boravi već preko 30 godina.

Možete sebi zamisliti, kako sam bio sretan kad sam nakon toliko vremena mogao ovdje u sreću Afrike ponovno progovoriti svojim slatkim hrvatskim materinjim jezikom. A i moj Klok je bio sretan, kao da i on

razumije moju radost. Veselo je mahao repom i da pokaže kako se veseli — na radost svih mornara, kapetana i oca Mlakića — popeo se na vrh jarbola i izvodio svakojake vratolomije, da su se svi držali za trbuh od smijeha.

Pozdravite mi sve čitatelje »Malog Istranina« i poručite im da ću ih i ove školske godine uvijek u svakom broju izvještavati o našim putovanjima po svijetu. Možda će od toga naučiti i nešto zemljopisa.

Vaši

Klok i Jožić

Naj . . .

Najkraći školski praznici su u Engleskoj. Traju samo 25 dana. Najdulje praznike imaju djeca na Islandu. Traju im čitavih 5 mjeseci (154 dana).

Najčitanija knjiga na svijetu je biblija. Ona je štampana na svim mogućim svjetskim jezicima. Godine 1938 prevedena je na 9 novih jezika i to na pet afričkih crnačkih jezika, na tri azijska jezika i na eskimski. Do sada je prevedena u svemu na 732 jezika. Lanjske godine prodano je samo u Evropi 1,660.000 komada biblije.

Nakon trideset i četiri godine našla svoga sina. Neki milanski autobusni šofer, koji je prije trideset i četiri godine bio kao malo dijete predan u zavod za nahočad, gdje je i odrastao, a da nije nikad doznao za svoje roditelje, čuo je nedavno od neke stare gospođe, koja se dnevno vozila u njegovu autobusu, da će oputovati u Rim. Šofer je zamolio gospođu, da se u Rimu još jednom propita za boravište njegovih roditelja i predao joj u tu svrhu svoje dokumente. Na putu u Rim gospođa je razgledala dokumente i otkrila na svoje iznenađenje, da je ona mati šoferova.

Čovjek, koji je šest godina tjerao stado divljih jelena. Godine 1929. kupila je kanadska vlada u Aljaski 3000 sjevernih jelena za siromašne Eskime, koji žive u velikoj bijedi na obalama rijeke Makenzie. Laponac Audi Bar dobi je nalog da to stado jelena odvede s nekoliko drugova iz Aljaske do obala Makenzie. Putovanje s tolikim brojem jelena išlo je veoma polagano. Zimi su im priječili napredovanje sniježni zapusi, ljeti komarci i moskiti. Mnogi je jelen postao plijenom gladnih vukova. Tako je uslijed raznih neprilika poginulo preko polovicu stada. Međutim su se svake godine u stadu legli mladi, tako da je nakon šest godina koliko je to putovanje trajalo dotjeran Eskimcima isti broj jelena, koliko ih je bilo i upućeno.

Dječje novine

VELIKE PROMJENE U UNUTRAŠNJEM UREĐENJU DRŽAVE

Stanje u našoj državi bilo je vrlo teško. Hrvati su se punih 20 godina borili za jednakopravnost. Tražili su i zahtjevali da u svojoj domovini Hrvatskoj oni sami budu gospodari i da se s njihovim novcem, ne grade palače po drugim krajevima, dok u Hrvatskoj nema ni poštenih škola. Ta je borba za priznanje ravnopravnosti Hrvata u ovoj državi bila tako žestoka, da je prijetila čak opasnost teških unutrašnjih potresa, ako se što prije ne udovolji zahtjevima Hrvata.

Konačno kad se uvidjelo da se ovako dalje više ne može pristupilo se riješavanju hrvatskog pitanja. Predsjednik vlade u Beogradu Dragiša Cvetković kao mandatar krune i Dr. Vlatko Maček kao predstavnik i vođa hrvatskog naroda sastali su se i sklopili dne 26. kolovoza ove godine sporazum. Po tom sporazumu uspostavljena je Banovina Hrvatska, kojoj stoji na čelu hrvatski ban, a on je odgovoran samo hrvatskom saboru i kralju, i nije nikakva igračka u rukama pojedinih ministara. U banovini Hrvatskoj, koja je nastala sjedinjenjem dotadašnje Savske i Primorske banovine, okupljeni su danas skoro svi Hrvati. Silom prilika ostali su Hrvati iz nekih dijelova Bosne, Srijema, Bačke i Banata izvan banovine Hrvatske.

Banovina Hrvatska je skoro u svim poslovima samostalna. Zajedničke su samo željeznice, pošte, vojska i mornarica i ministarstvo vanjskih poslova. U sve druge poslove osim bana i banske vlasti nitko drugi izvan banovine Hrvatske nema da se pača.

Hrvati su time postigli veliki uspjeh, kojega su izvojevali mnogim žrtvama pod mudrim vodstvom najprije neumrlog vođe Stjepana Radića, a zatim Dra Vladimira Mačeka, oko kojega se danas sav hrvatski narod bez razlike s ljubavlju i odanošću okuplja.

Dao Bog da ovo novo državno uređenje bude početak boljih dana svim Hrvatima!

Poljske nema više. U posljednje vrijeme mnogo se toga izmijenilo. U roku od godine dana nestalo je Čeho-Slovačke države. Zaposjeli su je Nijemci. Osnovana je mala Slovačka država, tobože slobodna, ali su zapravo u njoj njemački vojnici, koji drže uzde u rukama. Propala je i Albanija kao samostalna država. Zaposjela ju je Italija. Ovih dana nestalo je još jedne velike slavenske države, koja je brojila 35 milijuna ljudi, a to je Poljska. Njemačka je na 1. rujna navalila na Poljsku. Rat je bio strašan i krvav. Porušeno je bezbroj gradova, popaljeno na tisuće sela, izginulo na stotine tisuća ljudi, žena i djece. Nijemci su provalili sa zapada, a Rusi sa istoka i Poljska je propala. Rusija i Njemačka razdije-

lile su je između sebe. Ostaci poljske vojske prebjegli su u Rumunjsku, gdje su razoružani. Poljska vlada je pobjegla u Francusku, gdje sakuplja dobrovoljce za nastavak rata protiv Njemačke.

Francuska i Engleska bile su saveznice Poljske i obećale su joj da

će joj u ratu s Njemačkom pomoći. Njihova pomoć međutim nije stigla i Poljska je propala. Sada, kad više nema Poljske, Engleska i Francuska hoće da dalje ratuju s Njemačkom, ali Njemačka je ponudila mir i sad se čeka neće li se sklopiti jedan mir, po želji Njemačke.

Jurić i Franić sreli se na ulici i pozdravili se. »Juriću!« reče Franić, »obolio mi je magarac. Što si ti dao svome, kad je bio bolestan?« — »Terpentina«, reče Jurić. — Nakon nedjelje dana sastali su se opet. »Juriću!« reče Franić, »dao sam svome magarcu terpentina, pa je uginuo«. — »I moj!« odgovori Jurić.

— □ —

Djeca su na školskom dvorištu, a učitelj im je dozvolio, da se igraju životinja i da svaki od đaka oponaša koju životinju. Djeca su oduševljena i uskoro odjekuje školsko dvorište od najrazličnijih glasova čitavog zoološkog vrta.

Samo Jurić, poslovično lijeni Jurić, sjedio je nepomično u jednom kutu.

— A zašto se ti ne igraš? — upita ga učitelj.

— I ja se igram — odgovori Jurić — ja sam kokoš, pa sjedim na jajima!

— □ —

Jurićev otac uhvatio je Jurića s cigaretom u ustima.

»Što, derane, ti se usuđuješ pušiti?« izdere se otac na dječaka.

»Ali tatice, pa i ti pušiš...« odvrati Jurić drzovito.

»Gle — a jesi li ti ikada vidio mene pušiti, kad mi je bilo deset godina?« uzrujavao se Jurićev otac.

— □ —

Na koncu godine rekao je učitelj Juriću:

— Druge ćeš godine nadam se, bolje učiti. Tvoje su zadaće tako loše, da ću to morati javiti tvome ocu.

— Oh, to će mu biti vrlo žao.

— Vjerujem, ali to je potrebno. Moram ga upozoriti da su tvoje zadaće prepune pogriješaka.

— Ocu će to zaista biti žao, jer mi ih je on sam sastavljao.

— □ —

ZAOSTALA JATA LASTAVICA

Bjelovar. — Velika jata lastavica zaostala su u našim krajevima zbog nagle promjene vremena. Telefonske žice i električni vodovi po ulicama Bjelovara prepuni su hiljadama i hiljadama lastavica, koje stisnute sjede jedna pokraj druge. Broj njihov raste iz dana u dan. Čim osvane koji topliji dan, lastavice u većim skupinama ostavljaju naše krajeve i lete na jug.

Ljekovitost voća. Poznato je da je voće najzdravija hrana. Ono osim toga može služiti i kao lijek. Limun je izvrsno sredstvo protiv vrato-bolje (angine). Sokom od limuna dobro je ispirati grlo, jer ga desinfecira. Naranče sadržavaju mnogo željeza pa je dobro davati ih slabokrvnoj djeci. Jagode čiste krv, jačaju živce i veoma su zdrave za srce. Brusnice imaju u sebi joda. Jabuke su pak nadasve zdrave i korisne proti mnogim bolestima. Međutim voće smijemo jesti samo, ako je zrelo, ali nikad u prevelikim količinama. Nezrelo voće škodi i može prouzrokovati osobito kod djece razne bolesti a ponekad i smrt. Poslije nekog voća (trešnje, šljive) nije dobro piti vode.

Djeca, koja još nikad nisu vidjela stabla. To su djeca, koja žive na osamljenom otočiću Tristan da Cunha u Atlantskom oceanu. Taj je otok ogromna jedna klisura koja ima 116 četvornih kilometara, ali na njemu živi samo 180 stanovnika, koji stanuju u 40 kamenih kuća. Tamošnja djeca imaju malo radosti. Nikada još nijesu vidjeli stabla, jer tamo raste samo kržljivo grmlje. Kad je jednom pristala u luci podmornica mislila su djeca da je to jedna velika riba. Sigurno ne bi nitko od vas htio živjeti na tom otoku.

ODGONETKE

iz br. 9—10 prošle školske godine.

- 1) Posjetnica: Ivanićgrad.
 - 2) Križaljka: Šaš — Sušak — san — narod — kud.
 - 3) Ispunjalka: Beograd.
 - 4) Posjetnica: Banjaluka.
 - 5) Ispunjalka: Klok i Jožić.
 - 6) Križaljka: Bob — Labin — Vidra — Noa.
 - 7) Ispunjalka: Barba Rike.
- Nagrađeni odgonetači: Srećko Radetić, Novi Vinodol. — Boris Ravnahrib, Zagreb, Sv. Duh.

Pogreške su na slici slikara Smušenjaka našli: Stjepan Grehove, Zagreb. — Anica Crljenica, Sombor. — Rikard Fless, Bačka Palanka. — Lovorka, Smiljana i Nikolina Tonšić, Selca na Braču. — Irma Klečić, Sisak. — Franjo Cvetković, Bizovac. — Marica Čop, Sušak i Ivan Kresina, Dubrovnik.

Molimo sve naše čitatelje, koji se bave sastavljanjem zagonetaka, da nam ih šalju. Ako budu dobre i ako mi budemo imali prostora, rado ćemo ih uvrstiti.

ZAGONETKE

ZADACA

Neka škola ima u svom prvom razredu 16 klupa. U svakoj klupi ima mjesta za 4 učenika. 7 klupa je za dječake, a 5 klupa za djevojčice. A sada mi, djeco moja, izračunajte koliko dječaka i koliko djevojčica sjedi u tom prvom razredu?

ISPUNJALJKA

	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				

1 nije velik
2 prvi čovjek
3 izbacuje vulkan
4 turski svećenik

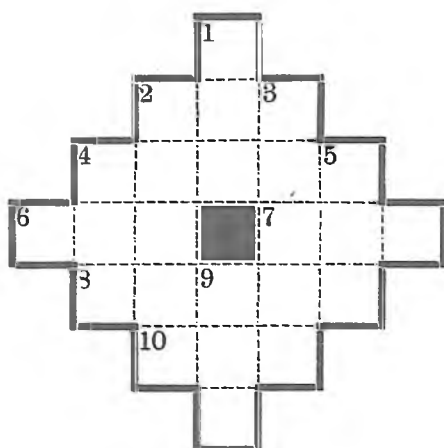
POSJETNICA (Tina Orešković, Sušak)

Č. JAROK

Ovo nije ni graba ni jarok, nego gospodin Jarok. Tek čime li se bavi?

KRIŽALJKA

(Emil Jurković, Srp. Moravice)

Vodoravno:

- 2 vjerna dom. životinja
- 4 plaćamo ga državi
- 6 lavlji glas
- 7 biljka za platno
- 8 aparat bez žica
- 10 zaliv u zapadnoj Istri

Okomito:

- 1 vladar
- 2 nagradni pehar
- 3 muslimansko ime
- 5 nije dobar
- 9 izlazi iz dimnjaka

DVIJE POSJETNICE

(Maksimilijan Friš, Sisak)

KIR DETOR

Što je ovaj Grk po zanimanju?

OTICA VIVIR

Odakle je mala Otica?

ISPUNJALKA

(Vlado Radošević, Krk)

1					val
2					brdo kraj Beograda
3					pradjedi Talijana
4					muslimansko ime
5					lagano spavanje

Okomito i vodoravno isto.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26